

TYT AYT

11.SINIF FELSEFE

4. ÜNİTE: 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİ

3.1. 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

3.2. 18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ

18.YY -19.YY FELSEFESİ (AYDINLANMA FELSEFESİ)

18-19. yüzyıl felsefesi, bireysel ve toplumsal olarak Batı'da aydınlanmanın yaşandığı dönemdir.

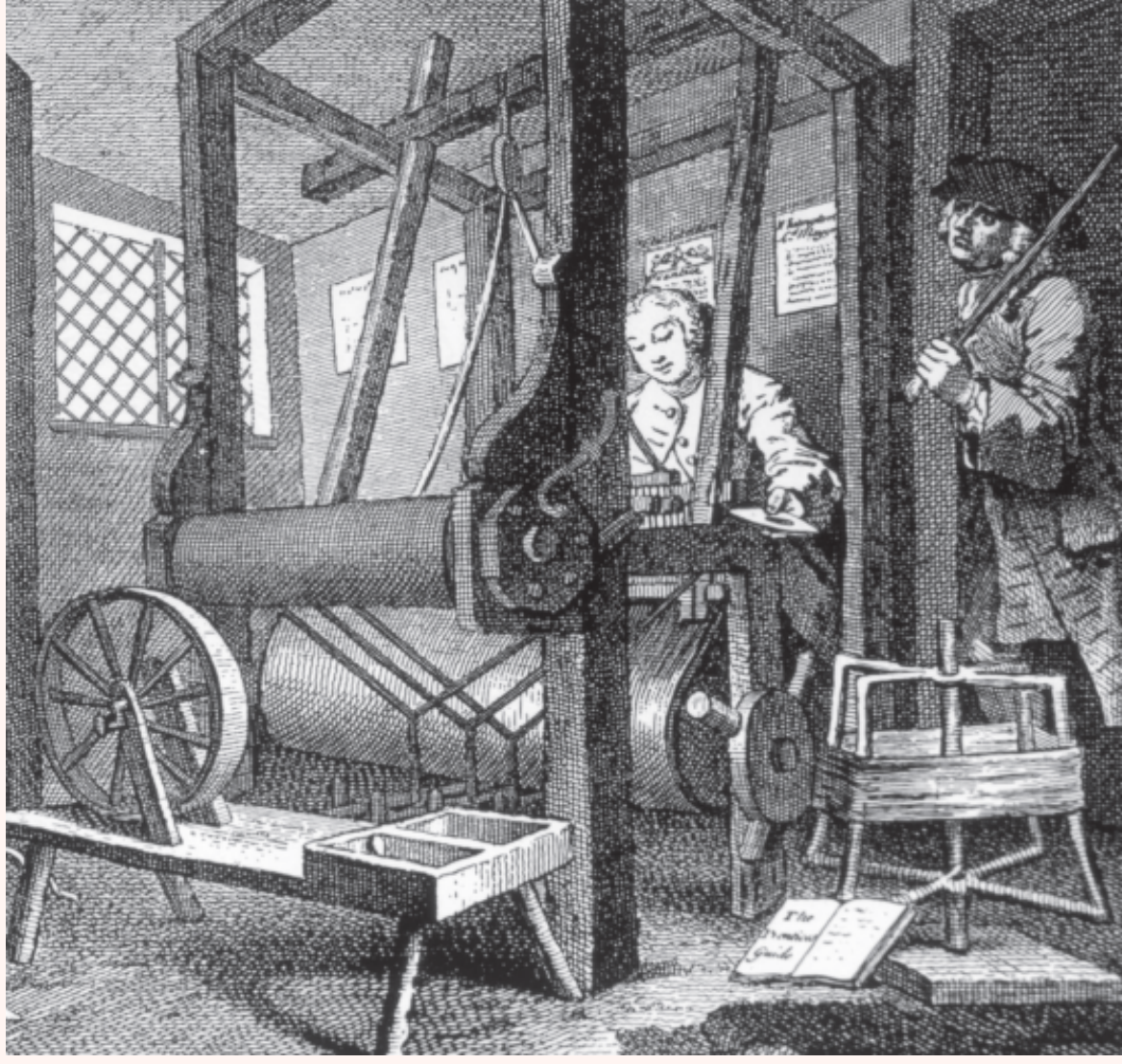
Bu çağda insanın akli sayesinde tüm sorunlardan kurtulabileceği ve toplumsal olarak ebedî barışa ulaşabileceği düşüncesi hâkimdir. Bu çağ, “**Akıl Çağı**” olarak da isimlendirilir

18.YY -19.YY FELSEFESİ (AYDINLANMA FELSEFESİ)

17. Yüzyılla başlayan 18. ve 19. Yüzyılda tanrı, akıl, doğa ve insan kavramlarının yeni bir senteze ulaşmasıyla ortaya çıkan ve Avrupa'da Sanat, Felsefe ve Siyaset alanında radikal(köklü) gelişmelere yol açan düşünce akımına **Aydınlanma Felsefesi** denir.

- Rönesans ve Reform hareketleri ile Kilisenin baskıcı tutumunun azalması
 - Rönesans ile başlayan coğrafi keşifler ve bilimsel gelişmelerin hızla yayılması
 - Hümanizmin etkisi ile Felsefe, Sanat ve Bilimsel alanda yeni ekollerin ortaya çıkması
 - Din merkezli anlayıştan insan merkezli anlayışa geçilmesi
 - Aklın ve bilimin doğa, evren ve insanı açıklamada temel alınması
 - Bu yüzyıllarda yaşanan Fransız İhtilali (1789) ve Sanayi Devriminin Avrupa'daki sosyal ve ekonomik yapıyı dönüştürmesi
 - Matbaanın yaygınlaşması ile bilgiye erişebilirliğin kolaylaşması
-

18 VE 19. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞINA ETKİ EDEN UNSURLAR

18. yüzyılın ortalarına doğru İngiltere’de belirginleşen Sanayi Devrimi, pamuk dokumacılığı sektöründe başlamıştır. Buhar gücünün kullanılmasıyla tekstil alanında hızlı üretimler gerçekleştirilip ekonomik büyüme yakalanmıştır. Bu durum, devletler arası rekabeti artırıp savaş gibi kötü sonuçlara götürmüştür.

Ham madde ve yeni pazar arayışları sömürgeciliği hızlandırmış ve ortalama bir asır sonra güçlü devletlerin rekabeti nedeniyle 1. Dünya Savaşı yaşanmıştır.

Keşiflerin sonucunda zenginleşen burjuva sınıfı güç kazanarak Avrupa mallarına yeni pazarlar bulmuş ve bu gelişmeler Sanayi Devrimini tetiklemiştir. Keşfedilen yerlere götürülen Avrupa dini ve kültürel yapısı bu sömürgeleri Avrupalılaştırmıştır. Her ne kadar Hristiyanlık yeni kıtalara yayılmış gibi görünse de aslında “Dünyanın yuvarlak olması” ve yeni yerlerin keşfi kiliseye olan inancı kökten sarsmıştır.

Fransız İhtilali, 15. yüzyılda başlayan gelişmelerin ve 18-19. yüzyıl felsefesinin somut bir sonucudur.

Sosyal yaşayıştaki eşitsizlik ve adaletsizlik, aydınlanmayla oluşan özgürlük düşüncesiyle halk içinde krala karşı bir ayaklanma başlatmıştır. Bütün dünyayı etkileyen ihtilal, Fransa’da mutlak monarşinin yıkılması ve cumhuriyet rejiminin kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

18.YY - 19.YY FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmıştır.
 - Özgürlüğü engelledikleri düşüncesiyle siyasi ve dinî otoritelere karşı gelinmiştir.
 - Düşünce özgürlüğü desteklenmiştir.
 - Aydın ve yazarlar sınıfı oluşmuştur.
 - Sanat, felsefe ve edebiyatta önemli eserler verilmiştir.
 - Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.
 - Felsefede yeni ekoller çıkmıştır.
-

18.YY - 19.YY FELSEFESİNDE ÖNE ÇIKAN FELSEFİ PROBLEMLER

Bilginin Kaynağı

Birey-Devlet İlişkisi

Ahlakın İlkesi

Varlığın Oluşu

BİLGİNİN KAYNAĞI

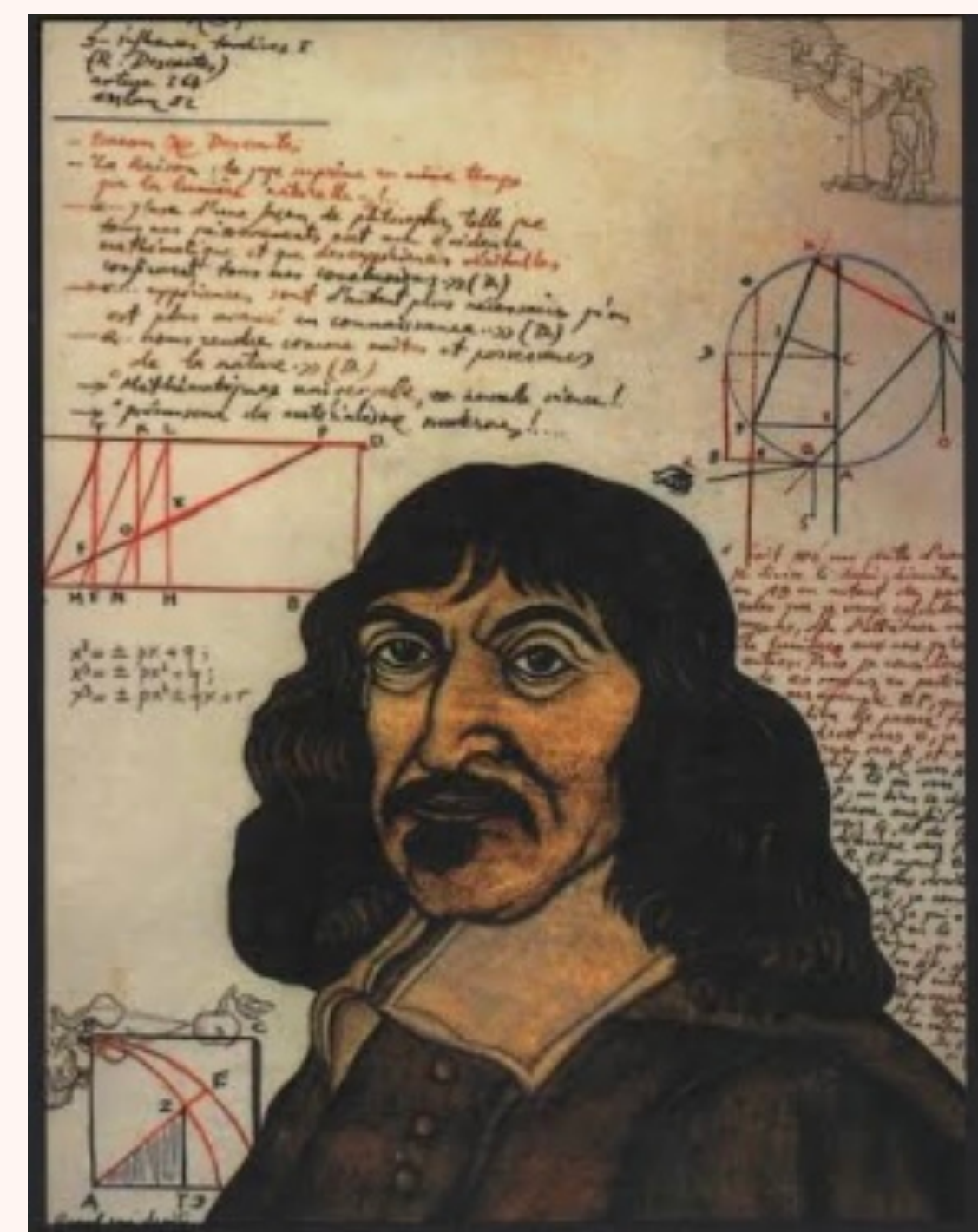
Descartes'a göre bilgi, sonradan oluşan deneyimlerle değil doğuştan gelen aklın ilkeleriyle gerçekleşir.

Matematik ve geometri bilgisinin kesin olma nedeninin akla dayandığını işaret ederek doğru bilginin kaynağını akıl olarak ileri sürer.

“Düşünüyorum O Halde Varım.” Descartes

Metodik Şüphe yöntemi ile bilginin akıldan geldiğini akıl ile kesin ve doğru bilgiye ulaşılabileceğini söylemiştir.

Rasyonalizm (Akılcılık) : Descartes'in de savunduğu bilginin sadece doğuştan akılda olduğu ya da ancak akıl yolu ile elde edilebileceğini savunan akımdır.

BİLGİNİN KAYNAĞI

J. Locke Descartes'in doğuştancılık fikrin karşı çıkar ve insanın duyu organları vasıtasıyla kendi zihninin dışında bulunan dış dünyadan birtakım izlenimleri deneyimlediğini ve bu izlenimlerden oluşan fikirleri zihinde tasarlayarak bilgi edindiğini savunur.

“ İnsan zihni Tabula Rasa (Boş Levha) gibidir.”

İnsan zihni, ona göre doğuştan boş bir levhadır ve insan, deneyimleri sayesinde bu boş levhayı bilgileriyle doldurur

Empirizm (Deneycilik) : Locke'un öncülerinden olduğu doğru bilginin sadece deneyden geldiğini, aklın sadece bunları bir takım yetilerle biçimlendirdiğini savunan akımdır.

BİLGİNİN KAYNAĞI

Kritizim (Eleştirelçilik) : I. Kant'ın öncüsü olduğu

Bilginin kaynağının akıl ve deneyden geldiğini; her ikisinin de bilgi edinmede önemli olduğu savunan görüştür.

I. Kant Duyu verilerinin ham olduğu ve bu ham veriyi işleyen bir zihin olması gerektiği fikrinden hareket eder. İnsan, ona göre duyuları aracılığıyla dışarıdan veriler alır ve bunları aklın formlarında işleyerek bilgiyi oluşturur.

“Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür.”

Duyu verileri olmadan akılda var olan kavramların boş olduğunu, sadece bunlara dayanarak anlamaya çalışan aklın ise kör olduğunu belirtir.

Kritizim bilginin kaynağı konusunda rasyonalizm ve empirizmi birleştirerek yeni bir yol önerir.

BİREY-DEVLET İLİŞKİSİ

17. yüzyıl felsefesinde mutlak monarşiye dayalı devlet sistemleri düşünülmüş, bu görüşe kapsamlı olarak ilk karşı çıkış J. Locke tarafından yapılmıştır. Locke, mutlak monarşiye karşı liberal (özgürlükçü) bir devlet sistemini ileri sürmüştür.

J.Locke'un Devlet Görüşleri Şöyledir :

- Doğal durumda insanlar özgürdü.
- Değişen ve gelişen toplumsal yaşamda kargaşaya sebebiyet vermemek için insanlar **Toplumsal Sözleşme** ile hukuksal güvence adına gücünü devlet denilen mekanizmaya devretmiştir.

İnsanlar Toplumsal Sözleşmeyi barış için değil, uygar yaşamın yaşamın avantajlarından yararlanmak için yapmışlardır.

İnsanlar hukukun güvencesi için haklarını insanların kendi istekleriyle siyasal bir otoriteye yani devlete devrettiklerini belirtir.

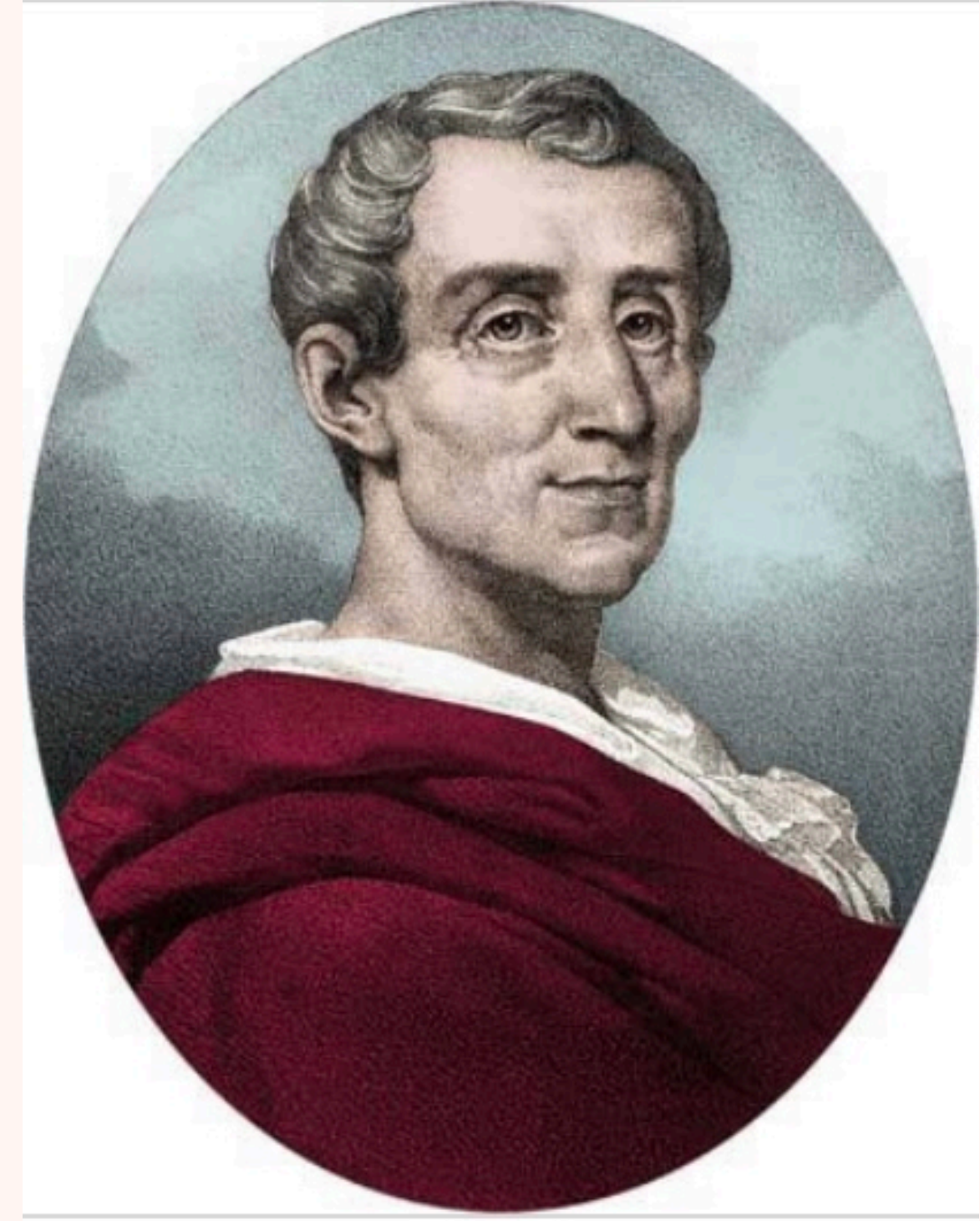
Meşru yönetimin kaynağı çoğulcu iradedir.

BİREY-DEVLET İLİŞKİSİ

Montesquieu, toplumdaki hızlı değişimlerin etkisiyle toplumu bilimsel olarak inceler.

Gözlem ve deney yöntemini topluma uygular.

- Montesquieu; cumhuriyet, monarşi ve despotizm yönetim biçimlerini tanımlar.
- İnsanın başkasının hakkını yemeden özgürce davranma yetisine sahip olduğunu belirten Montesquieu, bu özgürlüğün korunması için **güçler ayrılığı ilkesini** öne sürer.
- Devletlerde **yasama, yürütme ve yargı güçlerinin** bulunduğunu ve özgürlüğü kısıtlamamak için bunların birbirini denetlemeleri gerektiğini belirtir.
- Montesquieu, görüşleriyle günümüz devlet sistemini oluşturan ve güçler ayrılığını kuramlaştıran ilk düşünürdür.

BİREY-DEVLET İLİŞKİSİ

J. Jacques Rousseau'un Devlet görüşü :

- Doğal durumda insan mutluydu, ancak toplumsal yaşam ve özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla mutluluk bozuldu.
- Toplumun yeniden düzenlenmesi için “toplumsal sözleşme” ile devletin kurulması gerekmiştir.
- Devletin kaynağı, insanın doğasındaki eşitlik ve özgürlüktür.
- Devletin görevi herkesin eşitliğini ve doğal hakları korumaktır.

Haksızlık durumlarına çözüm olsun diye oluşturulan toplumsal sözleşmenin insanları köleleştirdiğini belirten Rousseau, geriye yani doğal duruma dönüşün mümkün olmadığını söyler. Yapılması gereken şey, doğal yaşama uygun olan yasaların çıkarılmasıdır. Toplumda kötülüğe yol açan unsurların ortadan kaldırılmasının tek yolu budur. Rousseau, medeni toplumun yasalarla düzenli bir bütün oluşturabileceğini düşünür.

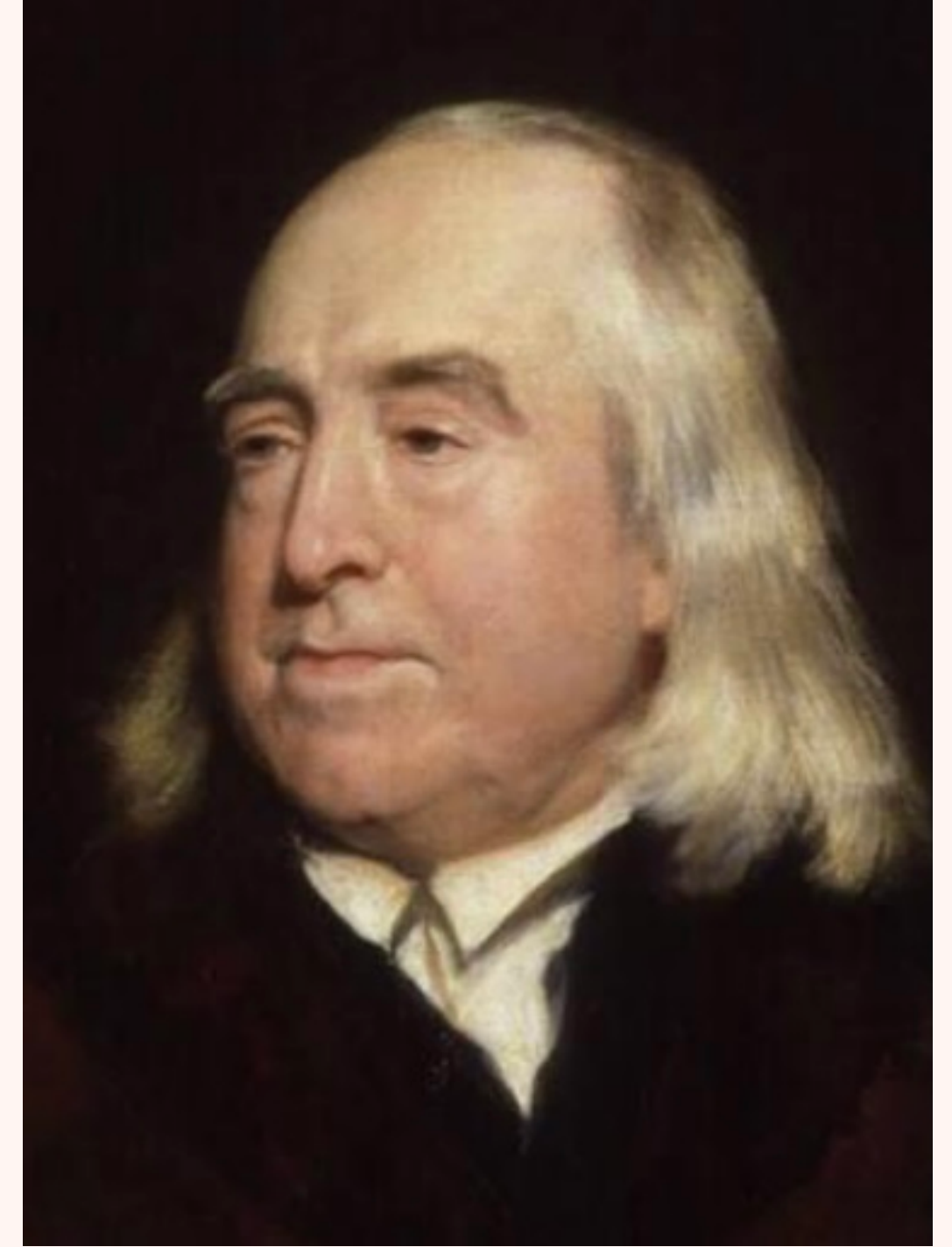

AHLAKIN İLKELERİ

18-19. yüzyıl felsefesinin genel karakterini taşıyan akılcı yönelim, yaşanan toplumsal olayların ahlaki sonuçları neticesinde kaçınılmaz olarak ahlak alanına yönelmiştir.

Bu dönemin filozofları; ahlakı, akılla anlama ve yorumlama eğilimi göstermiş ve düşüncelerini bu noktadan yaymışlardır.

Bunlar arasında **Jeremia Bentham** ve **Immanuel Kant**'ın görüşleri önemlidir.

AHLAKIN İLKELERİ

- Objektif (nesnel) temelli Evrensel Ahlak yasasını kabul eden Kant'ın Ahlak Kuramı **ÖDEV** **AHLAKI** olarak bilinir.
 - Ahlakı insan doğasıyla değil aklın yargılarıyla gerçekleştirmeyi amaçlar.
 - **İyi İstenç** : bu kavramla Kant her zaman ve her koşulda doğru kabul edilebilecek eylemlerine eşlik eden iyi iradeyi belirtir.
 - Ahlaki ödevlerimizi belirleyen evrensel koşulsuz buyruklar akılda doğuştan (a priori) olarak vardır.
 - Bu maksimler(koşulsuz buyruklar) :
 - “Öyle hareket etki, davranışların tüm insanlar için geçerli bir yasa olabilsin.”
 - “İnsanlığı araç olarak değil amaç olarak gör.”
 - Akıllı iradeni, evrensel bir yasa koyucu olarak görevde bulunacağı şekilde kullan.”
- Kant'a göre bir eylemin ahlaki olup olmadığının ölçütü bireyi o eyleme yönelten **amaç ve niyettir.**
-

AHLAKIN İLKELERİ

- Evrensel Ahlak yasasını sübjektif (öznel) kaynaklı olarak kabul eder.
 - İnsan doğası açıdan kaçır hazzı ister. Bu akılla bilinçli bir şekilde yaptığında insanı erdemli yapar.
 - Ona göre haz ve acı evrensel olduğu için tüm insanlarda bulunur. Evrensel Ahlak yasası en büyük sayıda insan için en yüksek mutluluğu sağlamaktır
 - Kötülük yanlış tercihten kaynaklanır. Çoğunluğun faydasına olan eylem doğru eylemdir, haz verici ve mutlu edicidir.
 - Bentham'ın savunduğu ahlak anlayışı **Faydacılık (Utilitarizm)** olarak bilinir. Olabildiğince çok sayıda insanın olabildiğince mutluluğunu amaçlar.
-

VARLIĞIN OLUŞU

- Hegel'in “Gerçek bütündür.” ve “Akılsal olan gerçek, gerçek olan akılsaldır.” yargıları; Hegel felsefesinin özeti, kapsamı ve başlangıcıdır. Hegel, bütün varlıkların tek bir özden bir yasa dâhilinde var olduğunu söyler. Hegel’de “Tanrı”, “geist”, “fikir”, “akıl” veya “tin” kavramları mutlak olanı temsil eder.
- Tin, ilk başta kendiyle özdeş ve kendisi için varlıktır. Tin, bu aşamada kendini tanımamaktadır. Kendini tanıyabilmesi için kendi olmayanda kendini görmelidir. Kendi olmayan karşıtıdır. Tinin karşıtı doğadır.
- Tin ve doğa uzlaşır. Sentezlenen yeni durum, tin ve doğanın mükemmel uyumu olan insandır. İnsanlık tarihi, tinin kendini bulup tanımasının zemini.
- Tinin kendini bilip tanıması, Hegel’in varlıkların oluş ve değişimini açıkladığı bir ilkenin ve diyalektik yasanın sonucudur. Bu yasa üçlü bir oluş sürecini içerir tez (sav), antitez (karşı sav) ve sentez (yeni sav).
- Hegel’e göre başlangıçta sadece Geist (Mutlak akıl-ruh-Tanrısal akıl) vardı. Her bir varlık, içinde bir şey olma potansiyeli taşır.

